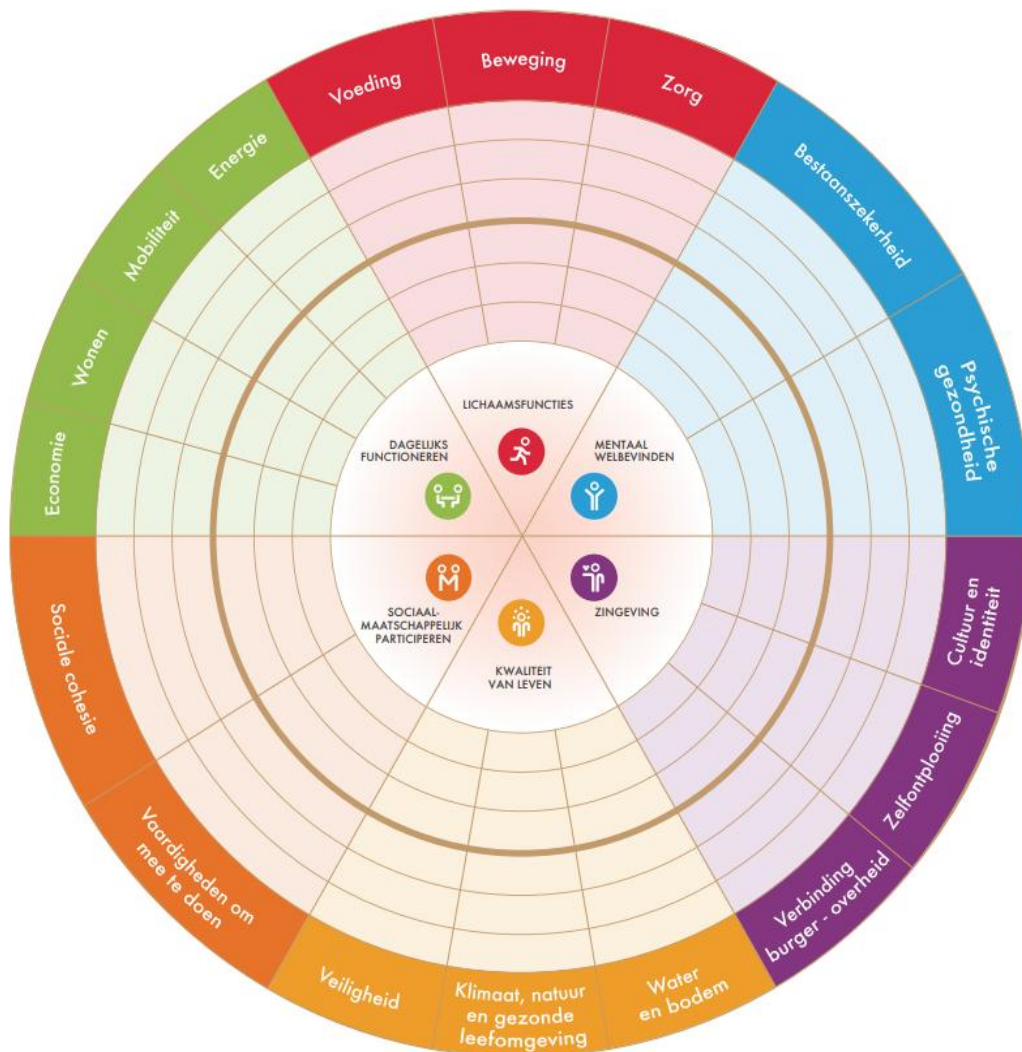


Brabants Model Positieve Gezondheid voor processen binnen de interne provinciale organisatie

Handleiding

<https://brabantsmodelpositievegezondheid.nl/>



Inleiding en achtergrond

Het Brabants Model Positieve Gezondheid is ontwikkeld om bij te dragen aan de provinciale ambitie 'drie gezonde levensjaren erbij voor elke Brabander in 2030'. Het model dient als **dialoginstrument** binnen de context van de interne organisatie. Het faciliteert het gesprek over vragen als:

- 'Wat is de impact op gezondheid in brede zin?'
- 'Hoe kan dit voorstel bijdragen aan meer gezondheid voor de Brabander?'
- 'Hoe kan gezondheid helpen om dit voorstel beter uit te leggen of te onderbouwen?'
- 'Waar liggen kansen om beleidsthema's met elkaar te verbinden?'

Doel en toegevoegde waarde

Het doel van het model is om inzichtelijk te maken hoe provinciale programma's met hun voorstellen, projecten en subsidieregelingen kunnen bijdragen aan Positieve Gezondheid (*Health in all Policies*) en waar kansen liggen voor integrale samenwerking. Daarbij staat niet de score centraal, maar wel het gesprek over de effecten en kansen. Het model is toepasbaar in alle fases van de beleidscyclus.

Toepassing	Toegevoegde waarde
Visie- en beleidsontwikkeling	Maakt inzichtelijk hoe beleid of regelingen invloed hebben op verschillende aspecten van gezondheid, helpt keuzes onderbouwen en zorgt dat gezondheid structureel wordt meegewogen.
Formuleren van subsidieregelingen en financieringsvormen	Laat zien welke aspecten van gezondheid kunnen worden meegenomen als randvoorwaarden
Ontwerpprocessen en gebiedsontwikkeling	Brengt gezondheid in als integraal onderdeel van ontwerp en inrichting. Stimuleert samenwerking tussen domeinen (zoals mobiliteit, wonen, natuur).
Operationele besluitvorming	Houdt gezondheid zichtbaar in besluitvormingsprocessen. Maakt effecten op gezondheid bespreekbaar bij bestuurlijke keuzes.
Projecten en uitvoeringsprogramma's	Versterkt de verbinding tussen lopende projecten en gezondheid. Helpt om binnen projecten kansen voor gezondheid te signaleren en benutten.
Communicatie-instrument	Gezondheid biedt een herkenbaar en verbindend verhaal; helpt om beleid beter te onderbouwen en communiceren
Evaluatie, borging, leren en verbeteren	Geeft inzicht in waar gezondheid structureel is ingebed in beleid en uitvoering en waar nog niet; maakt voortgang zichtbaar voor management en bestuur.

Toelichting

Het model bouwt voort op het concept Positieve Gezondheid en op de specifieke thema's en structuur van de provincie Noord-Brabant. Het is tot stand gekomen op basis van een inventarisatie van de verschillende beleidskaders, uitvoeringsagenda's, literatuur en een serie interne overleggen.

Opbouw

- Binnenste cirkel: de zes domeinen van Positieve Gezondheid
- Buitenrand: onderverdeling van de domeinen in thema's die zijn gebaseerd op de provinciale uitvoeringsagenda's, literatuur en gesprekken met medewerkers
- De thema's zijn opgedeeld in verschillende items, te vinden in de bijbehorende tabel (bijlage 2)

Gebruiksvormen

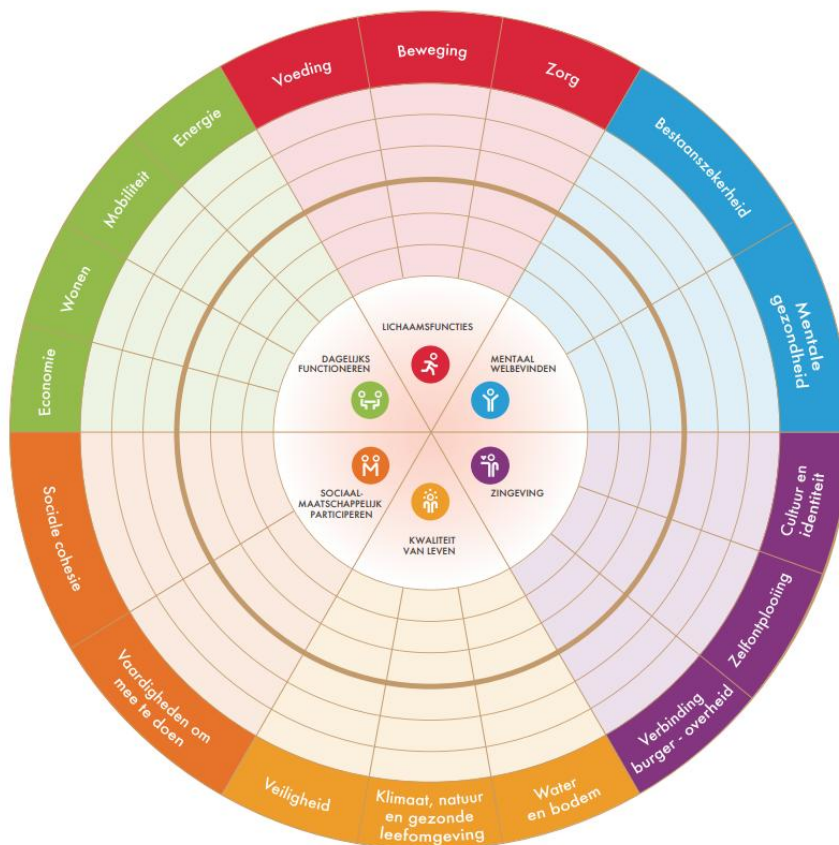
1. **Spelvorm:** voer het gesprek aan de hand van een kaartenset en een grote mat met het model (tafelvariant of vloervariant), waarbij alle items worden besproken en gezamenlijk gescoord. De digitale tool kan daarbij worden ingevuld om de uitkomsten te documenteren.
2. **Uitgeprinte afbeeldingen van model en tabel:** voer het gesprek aan de hand van geprinte afbeeldingen van het model en de tabel (zie bijlage 1 en 2). De digitale tool kan daarbij worden ingevuld om de uitkomsten te documenteren.

Werkwijze

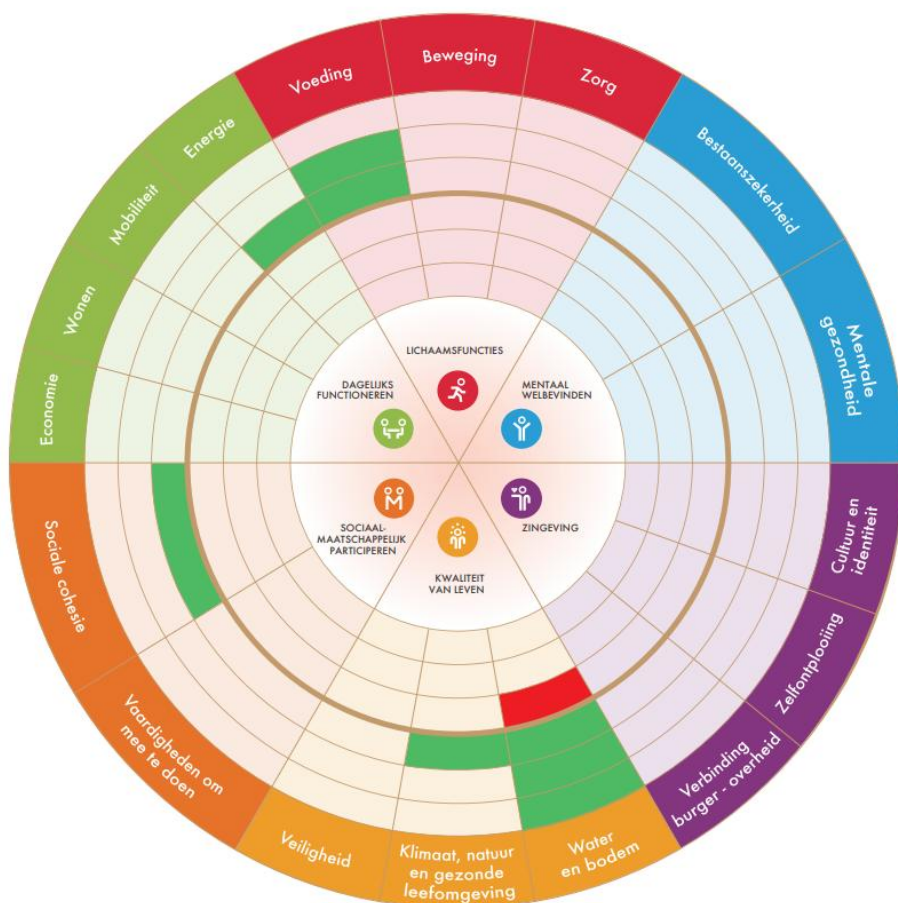
De digitale tool is te vinden via: <https://brabantsmodelpositievegezondheid.nl/>. Bij het gebruik van de tool doorloop je de volgende stappen:

1. **Bepaal het onderwerp**, bijvoorbeeld een nieuw beleidsvoorstel, bestaand project, subsidieregeling of programma.
2. **Bespreek kort in welke fase van de beleidscyclus het onderwerp zich bevindt**, dit is bepalend voor het gesprek.
3. **Wie zijn de contactpersonen?** Vul deze e-mailadressen in bij het vakje 'e-mailadres'. Deze personen krijgen na het invullen een link toegestuurd waarmee ze het digitale dashboard voor dit onderwerp kunnen bewerken.
4. **Loop per domein van Positieve Gezondheid gezamenlijk door alle thema's en items.** Bespreek per item of het relevant is voor het onderwerp en wat het mogelijke effect is op gezondheid: positief, negatief of neutraal. Als het item niet van toepassing is op het onderwerp, liggen er dan wellicht kansen om er toch iets op te doen?
5. **Noteer de uitkomsten van dit gesprek in het dashboard:**
 - a. Is het effect licht (+/-), matig (++) of sterk (+++/-)?
NB: het is mogelijk dat een item zowel een positief als een negatief effect heeft.
 - b. Geef per item een toelichting:
 - i. Positief: Waar zit 'm dat in? Kunnen we nog meer doen?
 - ii. Neutraal: Kunnen we wél iets doen? Laten we iets liggen? Ligt er een kans?
 - iii. Negatief: Kunnen we het effect verkleinen of compenserende maatregelen nemen?
 - iv. Kans: Welke kansen liggen er op dit onderwerp?
6. **Vertaal de item-scores naar scores op themaniveau.** Dit is een gezamenlijke, kwalitatieve stap. Bespreek hoe de verschillende effecten op de items zich tot elkaar verhouden en wat het uiteindelijke effect per thema is. Ook op themaniveau is het mogelijk dat er zowel een positief als negatief effect is. Met deze score ontstaat een visueel overzicht van de effecten op gezondheid, en komen mogelijke spanningen of aandachtspunten in beeld.
7. **Klik na het volledig invullen van het dashboard onderaan op: 'Sla op en toon resultaten'.** Verschijnt er een foutmelding? Controleer dan of alle verplichte velden bovenaan goed zijn ingevuld.
8. **Leg de uitkomsten vast.** Vat de belangrijkste inzichten samen in een korte notitie of gebruik daarvoor de automatisch gegenereerde PDF uit het dashboard. Beschrijf daarbij ook:
 - a. De belangrijkste positieve effecten en eventuele mogelijkheden om deze te vergroten
 - b. Eventuele negatieve effecten en mogelijkheden om deze te verminderen of te compenseren

- c. Kansen voor samenwerking of synergie
 - d. Afgesproken vervolgstappen
9. Deze notitie en/of PDF kan worden gebruikt voor het **monitoren** van de vervolgafspraken die zijn gemaakt.



Figuur: Brabants Model Positieve Gezondheid voor de interne provinciale organisatie.



Figuur: voorbeeld-invulling met positieve en negatieve scores

Totstandkoming

Het Brabants Model Positieve Gezondheid is in 2024 ontwikkeld door het Louis Bolk Instituut, in opdracht van en in samenwerking met het Team Gezondheid van de provincie Noord-Brabant.

Quotes van beleidsmedewerkers

Ten behoeve van de ontwikkeling van het model hebben vele oefensessies met beleidsmedewerkers plaatsgevonden. Enkele quotes na de eerste ervaringen:

“Het model helpt ontzettend om de bijdrage aan gezondheid concreet te maken.”

“Het model biedt een super-interessante spiegel van waar je mee bezig bent.”

“Het gesprek is belangrijker dan de score.”

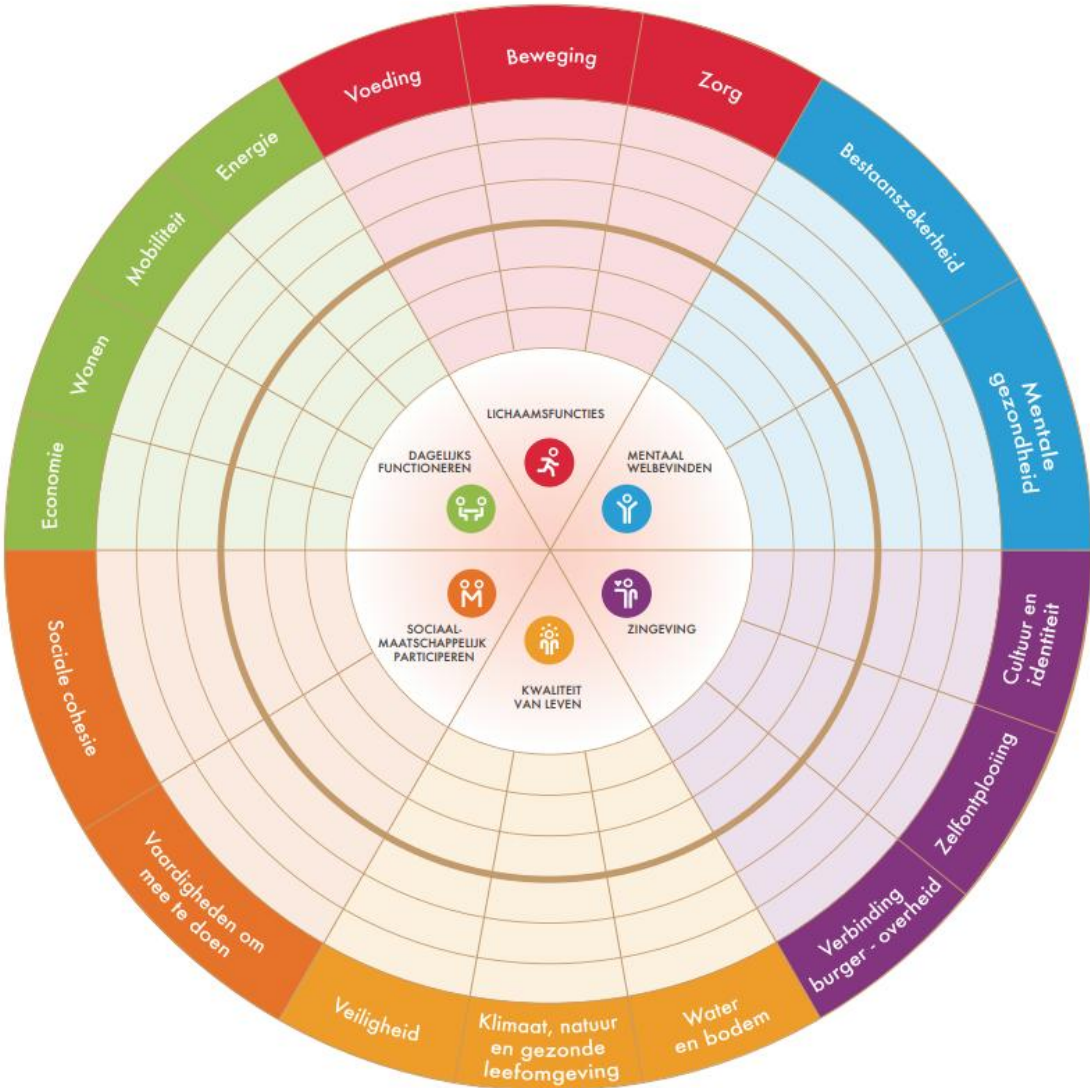
“Het Brabants Model Positieve Gezondheid is een hele mooie manier om meer integraal te gaan werken.”

“Eerst was ik sceptisch over het model. Nu ben ik enthousiast en wil ik het model bij diverse overleggen op tafel leggen.”

Bijlagen:

1. Brabants Model Positieve Gezondheid
2. Tabel met items van het Brabants Model Positieve Gezondheid
3. Toelichting van de items in de tabel.

Bijlage 1: Brabants Model Positieve Gezondheid



Bijlage 2: Tabel met items van het Brabants Model Positieve Gezondheid

PG-domein	Thema	Item	+/-	Toelichting
Lichaamsfuncties	Voeding	Gezonde voeding		
		Biologische voeding		
		Lokale voeding / mogelijkheid zelf voedsel verbouwen of plukken		
		Verminderen alcohol- en drugsgebruik		
		Voedseleducatie		
	Beweging	Beweging in directe leefomgeving		
		Wandelen en fietsen		
		Sport en sportfaciliteiten		
		Breedtesport		
		Speelplekken		
	Zorg	Begrijpelijke zorg		
		Betaalbare zorg		
		Toegankelijke zorg		
		Informele zorg		
Mentaal welbevinden	Bestaanszekerheid	Economische zelfstandigheid		
	Mentale gezondheid	Gevoel van grip		
		Verminderen stress		
		Ontspanning, rust en herstel		
		Beleefbaarheid van natuur en water (recreatie)		
		Werkgeluk		
		Voorkomen afwenteling		
Zingeving	Cultuur en identiteit	Cultuurhistorie		
		Cultuureducatie		
		Behoud en toegankelijkheid erfgoed		
		Toegankelijkheid kunst		
	Zelfontplooiing	Onderwijs en cursussen aanbod		
		Ruimte voor bezinning		
	Verbinding burger - overheid	Burgerparticipatie bij beleidsvorming		
		Informatievoorziening vanuit de overheid		

Kwaliteit van leven	Water en bodem	Bodem-, grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit		
		Drinkwaterkwaliteit en kwantiteit		
		Verminderen Zeer Zorgwekkende Stoffen en gewasbeschermingsmiddelen		
		Verminderen wateroverlast en droogte		
	Klimaat, natuur en gezondheid leefomgeving	Stille omgeving		
		Verminderen geur- en lichtoverlast		
		Verminderen hittestress		
		Verminderen/voorkomen zoönose		
		Verminderen fijnstof		
		Verminderen stikstof en/of broeikasgassen		
		Groen en natuur in directe leefomgeving		
	Veiligheid	Duurzame landbouw		
		Verkeersveiligheid		
		Aanpak ondermijning		
		Aanpak drugscriminaliteit		
		Externe veiligheid		
		Sociale veiligheid		
	Gevoel van voldoende privacy			
Sociaal maatschappelijk participeren	Vaardigheden om mee te doen	Bibliotheken		
		Digitale vaardigheden en geletterdheid		
	Sociale cohesie	Steunnetwerken en buurtopbouwwerk		
		Participatie in eigen leefomgeving		
		Ontmoetingsplekken in de wijk		
		Gemeenschapszin		
		Verminderen polarisatie		
Dagelijks functioneren	Economie	Werkgelegenheid		
		Arbeidsmarktpositie en doorstroom		
	Wonen	Voldoende woningen		
		Betaalbaarheid wonen		
		Kwaliteit bestaande woningvoorraad		
		Kwaliteit van de woonomgeving		
		Winkels en voorzieningen		
	Mobiliteit	OV-verbindingen		
		Bereikbaarheid (voet, fiets, auto)		
	Energie	Verduurzaming gebouwen		
Toegankelijkheid en betaalbaarheid energie				

Bijlage 3: Toelichting van de items in de tabel

Algemene opmerking:

Neem bij het scoren naast de effecten die direct gerelateerd zijn aan het betreffende item ook neveneffecten mee. Bijvoorbeeld: het aantrekken van veel nieuwe werknemers in een bepaald gebied kan extra druk geven op de woningmarkt en de beschikbaarheid van onderwijs en zorg, ook buiten dat gebied.

Lichaamsfuncties

Gezonde voeding: de beschikbaarheid en toegang tot voeding die bijdraagt aan een gezond en evenwichtig dieet met verse groente en fruit onbewerkte producten zonder residuen van bestrijdingsmiddelen.

Biologische voeding: de beschikbaarheid en toegang tot voeding met het biologisch keurmerk.

Lokale voeding / de mogelijkheid zelf voedsel verbouwen of plukken: de afzet in de korte keten (korte verbinding tussen boer en consument, bijvoorbeeld via een landwinkel of groenteabonnement) en de beschikbaarheid van lokaal geproduceerde voeding, eventueel door zelf te verbouwen of te plukken.

Verminderen alcohol- en drugsgebruik: programma's of maatregelen om het gebruik van alcohol en drugs te verminderen.

Voedseleducatie: het overbrengen van kennis over gezonde en duurzame voeding en voedselkeuzes.

Beweging in directe leefomgeving: dagelijkse lichaamsbeweging dichtbij huis.

Wandelen en fietsen: wandelen en fietsen als vormen van vervoer en recreatie.

Sport en sportfaciliteiten: de toegang tot en promotie van sportactiviteiten en bijbehorende faciliteiten.

Breedtesport: sporten door een breed publiek, ongeacht talent of niveau.

Speelplekken: de aanwezigheid van veilige plekken waar kinderen en jongeren kunnen spelen.

Begrijpelijke zorg: zorg en ondersteuning die voor inwoners duidelijk en begrijpelijk is.

Betaalbare zorg: zorg- en ondersteuning die inwoners betaalbaar is.

Toegankelijke zorg: zorg en ondersteuning die voor iedereen bereikbaar is.

Informele zorg: niet-professionele zorg en ondersteuning, zoals mantelzorg, zorg door burenen, activiteiten in het kader van een zorgzame buurt of gemeenschap.

Mentaal welbevinden

Gevoel van grip: het gevoel regie te hebben over het eigen leven en de leefomgeving.

Economische zelfstandigheid: het financieel onafhankelijk zijn; kunnen leven zonder uitkering, subsidie of andere ondersteunende maatregelen.

Verminderen stress: maatregelen die stress en overbelasting verminderen.

Ontspanning, rust en herstel: de mogelijkheden voor ontspanning en mentale rust, zoals kortere werkdagen, rustige reismogelijkheden en natuur in de buurt om te ontspannen.

Beleefbaarheid van natuur en water (recreatie): recreatie en ontspanning bij natuur en natuurlijk water zoals rivieren, meren en plassen.

Werkgeluk: aan werk gerelateerd plezier, voldoening en tevredenheid.

Voorkomen afwenteling: het voorkomen van het afschuiven van problemen op toekomstige generaties of andere regio's/landen (bijvoorbeeld klimaatproblematiek), of afwenteling van privaat naar collectief (bijvoorbeeld het dumpen van afvalstoffen).

Zingeving

Cultuurhistorie: cultureel erfgoed en regionale geschiedenis.

Cultuureducatie: educatie die inwoners in contact brengt met cultuur.

Behoud en toegankelijkheid erfgoed: de bescherming en het toegankelijk maken van historisch en cultureel belangrijke plekken.

Toegankelijkheid kunst: het toegankelijker maken van kunst voor een breed publiek.

Onderwijs- en cursusaanbod: het aanbod van educatieve mogelijkheden voor persoonlijke en professionele ontwikkeling.

Ruimte voor bezinning: momenten en plekken voor reflectie, bezinning en persoonlijke groei.

Burgerparticipatie bij beleidsvorming: het betrekken van inwoners bij de ontwikkeling van beleid en het nemen van overheidsbeslissingen.

Informatievoorziening vanuit de overheid: heldere en toegankelijke informatie vanuit de overheid voor inwoners.

Kwaliteit van leven

Bodem-, grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit: het beschermen en verbeteren van de kwaliteit van bodem en water.

Drinkwaterkwaliteit en -kwantiteit: schoon en voldoende drinkwater.

Verminderen Zeer Zorgwekkende Stoffen en gewasbeschermingsmiddelen: het verminderen van schadelijke stoffen in het milieu, zoals bestrijdingsmiddelen, pesticiden, zware metalen en PFAS.

Verminderen wateroverlast en droogte: de maatregelen die wateroverlast en droogte verminderen.

Stille omgeving: de maatregelen die geluid in de leefomgeving verminderen.

Verminderen geur- en lichtoverlast: de maatregelen die geuroverlast en lichtvervuiling verminderen.

Verminderen hittestress: de maatregelen om de impact van hitte op de gezondheid te beperken.

Vermindering / voorkomen zoönose: het verkleinen van de kans op overdraagbare ziekten tussen mens en dier.

Verminderen fijnstof: de maatregelen die luchtverontreiniging door fijnstof verminderen.

Verminderen stikstof en/of broeikasgassen: de maatregelen die de stikstofuitstoot en broeikasgasemissies direct of indirect verminderen, of de opname van CO₂ bevorderen.

Groen en natuur in directe leefomgeving: voldoende groen en natuur in de directe leefomgeving of op wandelafstand van de directe leefomgeving.

Een richtlijn hiervoor is bijvoorbeeld de 3-30-300 regel:

- 3: iedereen moet vanuit zijn woning minimaal 3 bomen moet kunnen zien;
- 30: een minimale boomkroonbedekking in buurten van 30%;
- 300: iedereen moet binnen 300 meter wandelafstand van zijn woning een groene verblijfsplek of park (van tenminste 1 hectare) hebben.

Duurzame landbouw: landbouwpraktijken die duurzaam zijn voor mens en milieu, zoals regeneratieve, natuurinclusieve, biologische en biodynamische landbouw.

Verkeersveiligheid: de veiligheid op de weg voor alle weggebruikers.

Aanpak ondermijning: de aanpak van georganiseerde criminaliteit en de invloed ervan op de samenleving.

Aanpak drugscriminaliteit: de aanpak van de productie en handel van drugs.

Externe veiligheid: de veiligheid van inwoners in relatie met externe gevaren, zoals industriële ongevallen en natuurrampen.

Sociale veiligheid: een veilige sociale omgeving voor alle inwoners.

Gevoel van voldoende privacy: inwoners voelen zich beschermd tegen inbreuk op hun persoonlijke levenssfeer.

Sociaal-maatschappelijk participeren

Bibliotheken: de toegang tot kennis en informatie via bibliotheken.

Digitale vaardigheden en geletterdheid: de digitale vaardigheden en het verminderen van analfabetisme en laaggeletterdheid.

Steunnetwerken en buurtopbouwwerk: sociale netwerken en gemeenschapszin in buurten en gemeenschappen.

Participatie in eigen leefomgeving: burgerbetrokkenheid en initiatieven in de buurt.

Ontmoetingsplekken in de wijk: plekken in de buurt waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten.

Gemeenschapszin: de betrokkenheid, saamhorigheid en samenwerking binnen gemeenschappen en buurten.

Verminderen polarisatie: de maatregelen om verdeeldheid, tegenstellingen en conflicten binnen de samenleving te verminderen.

Dagelijks functioneren

Werkgelegenheid: voldoende banen en werkgelegenheid voor alle inwoners.

Arbeidsmarktpositie en doorstroom: goede kansen op de arbeidsmarkt en doorgroeimogelijkheden.

Voldoende woningen: voldoende beschikbare huisvesting voor inwoners.

Betaalbaarheid wonen: voldoende betaalbare huisvesting voor inwoners.

Kwaliteit bestaande woningvoorraad: de kwaliteit van bestaande woningen, inclusief onderhoud en verduurzaming.

Winkels en voorzieningen: voldoende winkels en essentiële diensten in de buurt, zoals zorg, bezinning en onderwijs.

Kwaliteit van de woonomgeving: een aantrekkelijke woonomgeving.

OV-verbindingen: openbaar vervoer en de bereikbaarheid en frequentie daarvan.

Bereikbaarheid (te voet, fiets en auto): een goede doorstroom van verkeer voor alle vervoersmiddelen.

Verduurzaming gebouwen: maatregelen om gebouwen energiezuiniger te maken.

Toegankelijkheid en betaalbaarheid energie: toegankelijke en betaalbare energievoorzieningen.